

موضوع :
تصفیه آب و فاضلاب

استاد ارجمند :
جناب آقای هلالی

گرد آورنده :
احمد فلاحی نیا

اردیبهشت ۸۶

تصفیه آب

در چگونگی انجام فرایندهای باز ساختی و تصفیه آب و همچنین قابل استفاده کردن فاضلاب های شهری و صنعتی طره ها و روشهای مفید تر و کم هزینه تر مورد توجه بیشتری واقع خواهد شد.

این مایع بی رنگ یکی از خالص ترین مواد موجود در روی کره زمین و در عین حال از پیچیده ترین محلولهاست. تا دو دهه اخیر انرژی مهمترین سرمایه ملی کشورها بود ولی اکنون یا بهتر است بگوییم در آینده ای نه چندان دور آب سرمایه ملی کشورها خواهد شد.

بنابراین توجه بیشتری از صنعت؛ ملت؛ دولت و همه عناصر هر کشوری را به خود جلب

خواهد کرد. در چگونگی انجام فرایندهای باز ساختی و تصفیه آب و همچنین قابل استفاده کردن فاضلاب های شهری و صنعتی طره ها و روشهای مفید تر و کم هزینه تر مورد توجه بیشتری واقع خواهد شد.

انواع تصفیه:

تصفیه خارجی:

کلیه روشها برای رهایی از مشکلات ناشی از وجود ناخالصی قبل از ورود آب به داخل واحد صنعتی را تصفیه خارجی گویند که شامل روشهایی چون اهک زنی استفاده از رزین های تعویض یونی و فیلتراسیون می باشد.

تصفیه داخلی:

در صورت کم بودن دبی آب ممکن است هزینه تصفیه آب به روشهای خارجی خیلی زیاد

باشد لذا برای حذف کامل ناخالصی ها با افزودن مواد شیمیایی مناسب به اب در خود

واحد صنعتی عمل تصفیه انجام می پذیرد که به ان تصفیه داخلی می گویند .

تاریخچه رزین های تعویض یونی

رزین های تعویض یونی ذرات جامدی هستند که می توانند یون های نا مطلوب در محلول

را با همان مقدار اکی والان از یون مطلوب با بار الکتریکی مشابه جایگزین کنند .

در سال ۱۸۵۰ یک خاک شناس انگلیسی متوجه شد محلول سولفات امینومی در لایحه های

خاک عبور می کند امونوم خود را با کلسیم عوض کرده و به صورت سولفات کلسیم در

می آید که ادامه تعقیبات منجر به شناسایی سیلیکات الومینیوم به عنوان یک ماده تعویض

کننده یون گردید . به رزین های معدنی ژئولیت می گویند که قادرند یونهای کلسیم و

منیزیم را از اب حذف کرده و به جای ان سدیم ازاد کنند از این رو به ژئولیت های سدیمی

مشهور شده اند اما ژئولیت های سدیمی قادر به تصفیه سیلیس اب نبودند و این علت دانشمندان

را بر ان داشت تا ژئولیت هایی در هلند ساخته شود که به جای سدیم فعال هیدروژن فعال

دالشتند که به ژئولیت های کاتیونی معروف شدند و می توانستند تمام نمک های محلل در اب را

به اسیدهای مربوطه تبدیل کنند در حال حاضر رزین های کاتیونی ضعیف و قویو همچنین

رزین های انیونی ضعیف و قوی تولید گردیده است .

رزین ها در داخل ستون های مخصوص از جنس استیل (فولاد زنگ نزن) روی لایه های سیلیس

مشبک ریخته می شود و اب خام از بالا روی ان ریخته و از پایین ستون خارج می شود .

احیای رزین :

پس از اینکه مدتی از رزین استفاده گردید مدت تصفیه ان کم می شود و باید عمل احیا

روی آن انجام گیرد که شامل مراحل زیر می باشد .

شستشوی معکوس که اب از کف بستر رزین به طرف بالا جریان پیدا می کند که هدف

معلق کردن دانه ای رزین می باشد .

تزریق ماده شیمیایی احیا کننده (هنگامی که نمک استفاده می شود تا زمانی که اب خروجی

تلخ است یعنی مشیزیم)

شستشوی اهسته : به خاطر توزیع ماده شیمیایی در سرتاسر بستر رزین و در نتیجه تماس بهتر

ماده شیمیایی با دانه های رزین

شستشوی سریع به خاطر حذف باقیمانده ماده احیا کننده تا دستگاه برای سرویس دهی مجدد

آماده گردد .

الکترو دیالیز :

کمتراز ربع قرن است الکترو دیالیز به عنوان یک روش صنعتی برای تصفیه اب در جهان

مطرح شده است . الکترو دیالیز همانند روش رزینهاست ولی به جای دانه های ریز از

غشاهای صفحه ای با مقاومت مکانیکی بالا استفاده می شود . این غشاء دارای دو نوع

کاتیونی و انیونی می باشد که غشاءهای انیونی دارای بار الکتریکی مثبت بوده و فقط انیونها

می توانند از آن عبور کنند . غشاءهای کاتیونی دارای بار الکتریکی منفی بوده و تنها

کاتیونها اجازه عبور را دارند .

اسمز معکوس :

فرایندی فیزیکی است که می توان از محلولی به کمک یک غشاء نیمه تراوا حلال تقریباً

خالص تهیه کرد .

اسمز معکوس می تواند ۹۹% مواد معدنی حل شده و ۹۷% مواد آلی و کلوئیدی اب را حذف کند . در اسمز معکوس اب خام توسط پمپ به داخل محفظه ای که دارای غشاء نیمه تراوا می باشد رانده می شود چون تقریبا فقط اب خالص می تواند از غشاء عبور کند.

روشهای رایج تصفیه فاضلاب را نام ببرید؟ توضیح دهید؟

-روش صافی

-روش احیای لجن

در هر یک از دو روش ،ابتدا آب آلوده، از روی صفحات فلزی مشبک یا توری فلزی یا پلاستیکی عبور داده می شود تا قطعات و ذرات بزرگ موجود در فاضلاب، روی آن باقی بماند، سپس فاضلاب وارد حوضچه چربی گیری می شود، با پشت سر گذاشتن دو مرحله بالا، فاضلاب وارد حوضچه های ته نشین شده، هوا دهی می گردد .تعداد این حوضچه ها متفاوت و در بیشتر مواقع شش مورد است .فاضلاب حوضچه ، اول پس از هوادهی و ته نشینی و ایجاد تغییرات لازم در آن، وارد حوضچه دوم می شود .و به همین ترتیب، وارد حوضچه بعدی می گردد و هر بار مقدار بیشتری از مواد معلق آن ته نشین شده، مقدار بیشتری از مواد آلی تثبیت شده و به عبارتی سالم سازی می شود .مواد ته نشین شده، در فواصل زمانی لازم جمع آوری و به دستگاه هضم لجن هدایت می شود .به علت کمبود اکسیژن، میکروارگانیسم های بی هوازی آغاز به فعالیت کرده، مقداری از مواد جامد محلول را متابولیزه و مقداری از مواد جامد نامحلول را هیدورلیز می نمایند.

در نتیجه عمل، مقداری گازهای متان و هیدروژن سولفور بدست می آید و مواد آلی ناپایدار موجود در لجن، تبدیل به مواد بیوشیمیایی با ثبات تر می شوند و از حجم آنها به مقدار زیادی کاسته می شود.

صافی‌ها و سیستم‌های تصفیه آب

جدی‌ترین مسأله در نگهداری سیستم‌های آبیاری قطره‌ای مسدود شدن قطره‌چکان‌ها است .

روزنه‌های قطره‌چکان در مقایسه با نازل آبیاری بسیار کوچک و خطر مسدود شدن آن

توسط مواد معلق آب و حتی باکتری‌های موجود در آب بسیار زیاد است . مسدود شدن

قطره‌چکان‌ها باعث می‌شود که آب به اندازه کافی به گیاه نرسد و از این بابت خسارات

زیادی به محصول وارد می‌شود . موادی که موجب مسدود شدن قطره‌چکان‌ها می‌شوند به سه

دسته مهم تقسیم می‌شوند :

۱ مواد فیزیکی به صورت معلق

۲ مواد شیمیایی

۳ مواد بیولوژیکی مانند جلبک‌ها و باکتری‌ها

در جدول (ترکیبات فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی که در مسدود شدن قطره‌چکان‌ها مؤثر

است) مواد مختلفی که باعث انسداد قطره‌چکان‌ها می‌شوند نوشته شده است . برخی از این

مواد را به راحتی می‌توان در آب تشخیص داد مانند رس و ماسه‌های معلق که در صورت

وجود این مواد در آب صاف کردن را امری اجتناب‌ناپذیر می‌سازد . حال آنکه تشخیص مواد

شیمیایی در آب به سادگی میسر نمی‌باشد .

معیارهای مختلفی در مورد درجه تناسب آب برای آبیاری قطره‌ای توسط محققین ارائه شده

است . در جدول (معیارهای کیفی آب از نظر استفاده در آبیاری قطره‌ای) معیارهای کیفیت

آب از نظر استفاده در این سیستم‌ها نشان داده شده است. این معیارها به مهندسان طراح کمک می‌کند تا ضمن تشخیص درجه تناسب آب روش تصفیه مناسب را اتخاذ نمایند.

بررسی و امکان‌سنجی کاربرد فرآیند پیشرفته IDEA در تصفیه فاضلاب شهری

در سیستم‌های تصفیه فاضلاب شهری و صنعتی از فرآیندهای مختلفی استفاده می‌شود. یکی

از مشهورترین این فرآیندها، لجن فعال (یا به صورت خاص لجن فعال از نوع هوادهی

گسترده) است که در بیشتر نقاط دنیا به کار گرفته می‌شود.

بارگذاری BOD و غلظت آمونیاک در جریان ورودی، جرم زیست توده (MLSS)

موردنیاز در حوضچه را تعیین می‌کند. عموماً از نسبت F:M در تعیین جرم زیست توده

برای بارگذاری مشخص BOD علاوه بر الزامات زمان ماند سلولی برای فرآیند نیتراژ

استفاده می‌گردد.

نسبت F:M معمول در طراحی فرآیند F:M می‌باشد. شاخص حجمی لجن (SVI) برای

تعیین حجم اشغال شده توسط جرم محاسبه شده زیست توده در حوضچه به کار می‌رود.

مقدار SVI معمول استفاده شده در طراحی فرآیند IDEA در محدوده

$12/0-05/0 \text{ Ib.BOD/Ib.MLSS/d}$ است. در هر سیکل مقدار مشخصی لجن دفع می

شود. این به فرآیند IDEA امکان بهره‌برداری در حالت ثابت را به منظور حفظ غلظت

طراحی فرآیند را می‌دهد که براساس دو عامل می‌تواند تعیین شود.

(۱) بارگذاری هیدرولیکی

(۲) بارگذاری آلی و نسبت F:M

در یک سیکل ۴ ساعته فرآیند با داشتن مقدار جریان حجمی ورودی می‌توان حجم حوضچه

را نسبت به زمان ماند لازم در هر فاز تعیین نمود. عموماً طول و عرض حوضچه طوری

محاسبه می شود که نسبت $L:W=۱:۳$ حفظ شود این نسبت یک الگوی جریان پیستونی در حوضچه IDEA ایجاد می کند .

براساس زمان هوادهی و درجه آلودگی فاضلاب به راحتی می توان اکسیژن مورد نیاز روزانه را

محاسبه نمود و با محاسبه آنها، قدرت دهنده ها یا دیفیوزرها را تعیین کرد (۶، ۷، ۸ و ۹) .

مطالعه موردی

در یک سیستم IDEA ساخته شده در استرالیا ابعاد کامل و حجم واحدها به صورت زیر

بود :

فاضلاب ورودی به تصفیه خانه ابتدا از اشغالگیر و دانه گیر عبور کرده و سپس وارد ایستگاه

پمپاژ شده و از آنجا به دو تانک هوادهی پمپ هدایت می گردید . تانک ها به ابعاد ۶۶ متر

طول، ۲ متر عرض، ۲/۹ متر عمق و تعداد دو واحد انتخاب گردید . در کف هر کدام از

تانک ها از دیفیوزهای ثابت با حباب ریز استفاده شده است .

بعد از عبور جریان از میان حوض منقسم، جریان وارد یک کانال توزیع کننده شده که در

آن از دیفیوزهای حباب درشت استفاده می شود . فاضلاب از طریق این کانال وارد ۴ تانک

لجن فعال می گردد . هر تانک دارای ۶۸ متر طول، ۲۷ متر عرض و ۴/۶ متر عمق است .

عمق نرمال کارکردی هر واحد ۳/۱ تا ۳/۸ متر می باشد . فرآیند چرخه ای ۴ ساعته در آنها

شامل دو ساعت هوادهی، یک ساعت ته نشینی و یک ساعت جداسازی می باشد که باز

چرخه از نوع شروع می گردد . مکانیسم جداسازی شامل ردیفی از لوله های بازمانند است که

در سرتاسر خروجی های تانک قرار گرفته است .

از طریق یک سیستم سیفون، جریان خروجی کنترل می گردد. بدین صورت که هنگامی که جریان به ارتفاع ۳/۸ متر سیفون شروع به عمل می کند و جریان خارج می گردد و هنگام رسیدن به عمق ۳/۲ متر جریان خروجی متوقف می گردد. لجن ایجاد شده از طریق ۲ پمپ مستغرق خارج شده و از طریق پلیمرهای کاتیونی تصفیه می گردد.

در عمل، نسبت F:M بهترین ابزار طراحی برای تعیین مقدار MLSS که باید در حوض هوادهی نگهداری شود، می باشد. یکی از تمایزهای مهم سیستم هوادهی گسترده نسبت به لجن فعال پائین بودن نسبت F:M آن می باشد (کمتر از $1/50 \text{ KgBOD}$ در هر روز به ازاء هر kg MLSS تولید شده)، ولی یکی از مهمترین تمایزهای آنها درصد سلول فعال در

راکتور می باشد. در راکتور لجن فعال این نسبت حدود ۵۰ درصد و در راکتور هوادهی گسترده حدود ۱۰ درصد می باشد.

نسبت F:M پذیرفته شده برای سیستم IDEA برابر با $0.4 / (\text{kg BOD} / \text{kg MLSS} / \text{day})$

می باشد. غلظت MLSS طراحی حدود 400 mg/l می باشد. در عمل بسته به بارگذاری

لجن و خصوصیات ته نشینی لجن، غلظت MLSS در دامنه ۲۰۰۰ تا 5000 mg/l می باشد.

در طراحی واحد هوادهی استفاده از غلظت MLSS برابر با ۴۰۰۰ میلی گرم در لیتر حجم

مناسبی را از حوض هوادهی ایجاد می کند (۱۰، ۱۱ و ۱۲).

زمان ماند سلولی (SRT)

سن لجن پارامتر بهتری نسبت به F:M برای طراحی می باشد. در ابتدا، سن لجن انتخاب شده

باید بزرگتر از سرعت رشد بیومس مدنظر باشد. برای مثال، اگر مدنظر است که در سیستم

باکتری های نترات ساز رشد کنند باید سن لجن بیشتر از ۱۰ روز باشد. از طرف دیگر برای

سوبستراتی که به صورت معلق در سیستم وجود دارد، تجربه بهتر مستلزم به کارگیری زمان

ماند بالاتر می باشد. برای فاضلاب های خانگی با سرعت ثابت واکنش BOD ۵ برابر با ۱/۰

$\frac{1}{d} = \frac{1}{SRT} = \frac{1}{\theta_c}$ ارتباط بین سن لجن و سوبستره مصرف شده از طریق زیر نشان داده می

شود:

(۵)

$$S_a = BOD_t = BOD_u \left(1 - e^{-\frac{t}{SRT}} \right)$$

$S_a =$ اکسیژن معادل با سوبستره کربن مصرف شده (Kg/d)

$BOD = BOD_u$ کربنه نهائی (Kg/d)

$BOD = BOD_T$ کربنه مصرف شده در زمان (T) Kg/d

بنابراین در فرآیند متعارف لجن فعال در زمان ماند برابر ۵ روز، تنها حدود ۷۰ درصد

سوبستره کربنه می تواند مصرف شود، ۳۰ درصد باقیمانده در لجن باقی می ماند. برای یک

فرآیند IDEA در زمان ماند برابر با ۳۰ روز یا بیشتر، بیش از ۹۹ درصد سوبستره کربنه

ممکن است مصرف شود (۱۳ و ۱۴).

اکسیژنه کربنه مورد نیاز: (Rc)

RC فرآیند باید مستقیماً متناسب با مقدار سوخته کربن مصرف شده باشد که تابعی از سن

لجن است در فرآیند هوادهی گسترده RC کمتر از BOD نهائی می باشد. زیرا اکسیژن

مربوط به MLVSS قابل تجزیه از سیستم حذف می گردد که برابر با ۱/۴۲

۲kgO /KgMLVSS می باشد .

$$MLVSS (FBVSS) = RC = BOD_u$$

نسبت FBVSS به MLVSS قابل تجزیه

به واسطه زمان ماند سلولی بالا در فرآیند FBVSS, IDEA به واسطه تجمع VSS غیر قابل

تجزیه از SS ورودی و تجزیه سلول باقیمانده نسبتاً پائین می باشد FBVSS برابر با ۰/۳۵

توسط Chong در سال ۱۹۸۷ براساس بالانس جرمی برای فرآیند IDEA با ۳۰ روز سن

لجن به دست آمده است. از طریق RC، BOD، ۵ می تواند به صورت زیر بیان گردد :

$$FBVSS (MLVSS) = RC = BOD_u - 5 \cdot VSS$$

اکسیژن مورد نیاز نیتروژنه (Rn)

Rn از طریق زیر محاسبه می گردد :

$$NT = (PN) - (NT) \cdot PN + PDN$$

Rn = اکسیژن مورد نیاز خالص

NT = کل نیتروژن ورودی در دسترس

PN = نسبت ازت ورودی اکسید شده

PDN = نسبت نترات دنیزه شده

در محاسبه NT باید نیتروژنی را که از طریق لجن مازاد و پساب خروجی خارج می گردد

مورد محاسبه قرار بگیرد، به طور معمول این مقدار ۳۰ درصد در نظر گرفته می شود .

۳.۲.۵ اکسیژن مورد نیاز در فرآیند :

اکسیژن مورد نیاز کل در فرآیند حاصل مجموع اکسیژن مورد نیاز کربنه و نیتروژنه می باشد :

(۹)

$$RT=RC+Rn$$

اکسیژن مورد نیاز پیک دوره ای

ظرفیت سیستم هوادهی باید به گونه ای باشد که اکسیژن مورد نیاز یک دوره ای را پاسخگو

باشد بارگذاری سوستره پیک دوره ای در یک واحد کوچک می تواند تا سه برابر بارگذاری

متوسط بالا باشد . در این سیستم ظرفیت انتخاب شده تا حدی از این نوسانات پیشگیری می

کند . نسبت پیک به متوسط ۱/۲۵ برای تعیین میزان اکسیژن در فرآیند IDEAA انتخاب می

گردد .

مزایا و معایب کلی فرآیند IDEA

مزایا

۱) فرآیند بهبود یافته ای است که سیستم SBR استاندارد را توسط هزینه راهبردی و مزایای

بهره برداری و بیولوژیکی ارتقاء می دهد .

۲) جریان ورودی پیوسته، امکان بارگذاری متعادل را به تمام حوضچه ها فراهم و بهره برداری

و کنترل فرآیند را تسهیل می کند . در این مورد، امکان بهره برداری تک حوضچه ای هنگام

- تعمیرات و شرایط کم جریان وجود دارد .
 - ۳) سیستم کنترلی بر پایه زمان - نه جریان - را به کار می گیرد که رابطه ای ثابت بین هوادهی، تهنشینی و تخلیه ایجاد می کند . زمان هوادهی یکسان در طول روز، بدون توجه به مدت زمان سیکل، فراهم می شود .
 - ۴) پساب دارای BOD ۵ و TSS زیر است .
 - ۵) نتیجه حذف نوتریت ها؛ زیر ۱ mg/I-N آمونیاک، ۱ mg/I-P فسفر و ۵ mg/I ازت کل می باشد .
 - ۶) حجم لجن تولیدی کم و تثبیت شده بوده و به سادگی آبنگیری می شود .
 - ۷) امکان بهره برداری پیوسته و بدون میان بر زدن جریان را فراهم می کند .
 - ۸) نیازی به اضافه نمودن مواد شیمیائی و یا فیلتراسیون نیست .
 - ۹) برای تصفیه فاضلاب های شهری و صنعتی مناسب است .
 - ۱۰) تحمل پیک های هیدرولیکی و آلی
 - ۱۱) نصب ساده و بادوام
 - ۱۲) حجم سرمایه گذاری اولیه کمتر، بتن ریزی کمتر، حفاری کمتر، سطح زمین کمتر
 - ۱۳) هزینه بهره برداری پائین
- معايب
- ۱) مصرف انرژی در طی فرآیند بهره برداری زیاد می باشد .
 - ۲) تهنشینی لجن تولیدی به سختی صورت می گیرد .

۳) مانند فرآیند SBR برای مقادیر زیاد دبی فاضلاب و شهرهای بزرگ مناسب نمی باشد

(۱۸، ۱۹، ۲۰ و ۲۱)

نتیجه گیری

امروزه کاربرد روش های مختلف تصفیه فاضلاب بسته به خصوصیات مختلف فرهنگی،

اجتماعی، زیست محیطی، اقتصادی و ... هر منطقه ای انتخاب و برحسب دانش و فناوری قابل

دسرس یک فرآیند خاص مطالعه و به مرحله اجراء درمی آید. خوشبختانه رشد چشمگیر

فناوری های زیست محیطی به ویژه در بخش آب و فاضلاب از رشد بسیار چشمگیری

برخوردار بوده است و در این راستا توجه مسئولیت به این امر و برخورداری از دیدگاه های

نوین زیست محیطی می تواند در مرتفع ساختن معضلات زیست محیطی جامعه نقش اساسی

ایفاء نماید.

سیستم IDEA نسبت به دیگر سیستم های اصلاح یافته لجن فعال مزایای بیشتری را دارا است.

این سیستم در واقع نوع پیشرفته ای از سیستم SBR است که مهمترین مزیت آن پیوستگی

جریان در سیستم می باشد. از لحاظ اقتصادی انبساط به سیستم های مشابه لجن فعال و حتی

فرآیند SBR هزینه بسیار کمتری را دارد.

از طرفی راهبری سیستم بسیار ساده تر از سیستم های مشابه خود می باشد. از مزایای مهم دیگر

این سیستم حذف ازت و فسفر می باشد. در کنار بالا بودن راندمان حذف مواد آلی کربنه

این سیستم راندمان خوبی را در حذف ازت و فسفر دارا است. در حال حاضر در سطح

استان تهران کاربرد فرآیند SBR که فناوری مربوط به دهه ۱۹۶۰ میلادی می باشد برای

شهرهای اوشان، قشم و میگون توسط یک کنسرسیوم مشترک از یک شرکت داخلی و خارجی در دست مطالعه می‌باشد که بهینه است در ارتباط با به‌کارگیری روش‌های نوین و پیشرفته به‌منظور جایگزینی روش‌های جدید اقدام مناسب به‌عمل آید .

لازم به توضیح است که پس از فرآیند IDEA ، فرآیندهای مدرن و جدیدتری با همین مکانیزم و مزایای بسیار مطلوب‌تر طراحی و به مرحله اجراء درآمده است که از این میان می‌توان به فرآیندهای ICEAS, A-IDEA, AAT, ICEAS و آخرین فناوری SBR ، که تحت عنوان UNFED مشهور می‌باشد اشاره نمود.